ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Plamenko Bavčević*
E-mail: cronaves@cronaves.com
Udruga za promicanje hrvatske maritimne baštine Cronaves

Promocija hrvatske maritimne baštine u inozemstvu (1998. - 2025.)

Sažetak

Rad analizira razvoj i modele promocije hrvatske maritimne baštine u inozemstvu u razdoblju od 1998. do 2025. godine, s posebnim naglaskom na ulogu tradicijskih plovila kao nositelja kulturnog identiteta. Početak sustavne međunarodne afirmacije veže se uz projekt obnove komiške gajete falkuše i njenog predstavljanja na Svjetskoj izložbi *EXPO 1998* u Lisabonu, nakon čega slijedi neprekidni niz nastupa na značajnim međunarodnim manifestacijama, poput *Festivala mora i mornara* u Brestu i *Regate Storice* u Veneciji. Rad prikazuje prijelaz od pojedinačnih predstavljanja prema cjelovitom i strateški oblikovanom nastupu Republike Hrvatske, osobito istaknutim sudjelovanjem na festivalima *Brest* 2008. godine, *La Semaine du Golfe du Morbihan* 2015. godine i *Escale à Sète* 2018. godine, gdje je Republika Hrvatska nastupila u statusu „posebno počašćenog gosta". Na temelju kronološke analize ključnih događanja i sudionika ukazuje se na značaj ovih aktivnosti u procesu očuvanja i revitalizacije tradicijske brodogradnje i pomorskih običaja, ali i u pozicioniranju Hrvatske kao prepoznatljivog i ravnopravnog sudionika na međunarodnoj maritimnoj sceni. Zaključno, rad potvrđuje kako integrirani pristup koji povezuje kulturne, turističke i identitetske elemente predstavlja učinkovit model promocije maritimne baštine u suvremenim uvjetima.

Ključne riječi: falkuša, *Cronaves*, tartana, batana, latinsko jedro, hrvatska maritimna baština

1. Uvod

Briga za očuvanje pomorske baštine i tradicije u mediteranskoj Europi intenzivnije započinje tijekom 1970-ih godina, kada dolazi do sustavnog prepoznavanja kulturne i identitetske vrijednosti tradicijskih plovila i pomorskih praksi. U tom razdoblju provode se prve organizirane aktivnosti obnove rijetko sačuvanih drvenih brodova, ali i izgradnje replika povijesno značajnih plovila. Paralelno s time, osnivaju se brojni manji pomorski muzeji te se u lukama uređuju posebni prostori namijenjeni isključivo tradicijskim i povijesnim brodovima.

* predsjednik Udruge za promicanje hrvatske maritimne baštine *Cronaves*

Povećani interes za pomorsku tradiciju dodatno je potaknut razvojem turističke industrije, koja sve više prepoznaje važnost izvornosti i lokalnog identiteta kao ključnih elemenata konkurentnosti destinacija. Slični procesi odvijali su se u vodećim pomorskim i turističkim zemljama južne Europe poput Italije, Španjolske i Portugala, kao i na južnim obalama Francuske.

Za razliku od tog prostora, zemlje sjeverne i zapadne Europe - uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo, Nizozemsku, skandinavske države te atlantski dio Francuske - započele su s očuvanjem pomorske baštine znatno ranije te su i danas u određenoj prednosti. Upravo su u tom atlantskom i sjevernoeuropskom kontekstu razvijeni modeli velikih međunarodnih festivala tradicijskih plovila, poput onih u Brestu, Amsterdamu, zaljevu Morbihan ili na rijeci Loire, koji su postali uzor brojnim kasnijim inicijativama u Europi. [4]

U Hrvatskoj se intenzivnije zanimanje za pomorsku baštinu javlja nakon Domovinskog rata, u kontekstu šireg društvenog procesa izgradnje nacionalnog identiteta. Za razliku od većine mediteranskih zemalja, gdje je očuvanje pomorske tradicije usko povezano s turističkim razvojem, u Hrvatskoj se ono u početku razvija primarno kao kulturološka inicijativa, s relativno slabijom integracijom u turistički sektor.

U tom razdoblju gotovo istovremeno nastaje nekoliko značajnih, međusobno nepovezanih projekata i manifestacija, koje će dugoročno obilježiti razvoj i promociju hrvatske maritimne baštine. Među njima se ističu projekt obnove ribarske barke falkuša, zatim *Maraton lađa na Neretvi*, *Krčka jedra* te manifestacija *Latinsko idro* na otoku Murteru. Ove inicijative predstavljaju početne točke sustavnijeg pristupa očuvanju i promociji pomorske baštine u Hrvatskoj, ali i temelj za njezinu kasniju internacionalizaciju. [15]

2. Kulturna ustanova *Ars Halieutica* - gajeta falkuša, *Svjetska izložba EXPO '98* u Lisabonu

Projekt obnove tradicijskog plovila gajete falkuše jedan je od ključnih početaka sustavne promocije hrvatske maritimne baštine u inozemstvu. [9] Nositelj projekta bila je Kulturna ustanova *Ars Halieutica* iz Komiže, predvođena prof. Joškom Božanićem, koja je inicirala istraživanje, rekonstrukciju i revitalizaciju ovog jedinstvenog tipa tradicijskog ribarskog broda.

Izgradnjom prve replike gajete falkuše nazvane *Comeza-Lisboa*, Hrvatska je 1998. godine predstavljena na *Svjetskoj izložbi EXPO '98* u Lisabonu, kao i na manifestaciji maritimne kulture *Promediterrania* u Palamósu u Španjolskoj. Time je ostvareno prvo značajno međunarodno predstavljanje hrvatske maritimne baštine, čime započinje i njezina sustavna promocija izvan granica Republike Hrvatske.

Replika falkuše porinuta je na blagdan sv. Nikole 1997. godine u Komiži, čime simbolički započinje novo razdoblje osvještavanja i očuvanja tradicijske pomorske

baštine u Hrvatskoj. Sam čin porinuća imao je i međunarodnu dimenziju, budući da su mu prisustvovali predstavnik Portugala i kapetan luke Svjetske izložbe João Filipe Galvão de Carvalho, dok je kuma broda bila direktorica portugalske izložbe Simonetta Luz Afonso.

Gajetu falkušu odabrao je Hrvatski nacionalni odbor za *EXPO '98* kao reprezentativni primjer brodograđevne i pomorske tradicije Hrvata [8] te je sudjelovala na Festivalu brodova u okviru izložbe, izvan paviljonskog prostora. Time je omogućeno izravno i izvorno predstavljanje hrvatske tradicijske brodogradnje međunarodnoj publici.

Predstavljanjem falkuše na međunarodnoj razini potvrđena je važnost očuvanja i interpretacije lokalne pomorske tradicije kao dijela šire kulturne baštine. Priča o malom ribarskom brodu, koji je stoljećima bio temelj egzistencije jedne otočke zajednice, postala je simbol očuvanja identiteta, ali i primjer kako revitalizacija tradicijskih znanja i vještina može doprinijeti obogaćivanju nacionalne, ali i svjetske kulturne baštine. [2, 3]

Slika 1. Gajeta falkuša Comesa-Lisboa
(autor fotografije: Goran Sečanj, arhiva Ars Halieutica)

3. Kulturna ustanova *Ars Halieutica* - međunarodni nastupi od 2000. do 2015. godine

Na poziv organizatora, falkuša je sudjelovala na međunarodnom festivalu *Fête internationale de la mer et des marins* u Brestu 2000. i 2004. godine [11], jednom od najvećih svjetskih okupljanja posvećenih pomorskoj tradiciji. Sudjelovanje na tim manifestacijama rezultiralo je značajnom međunarodnom vidljivošću hrvatske maritimne baštine, uključujući i medijsku afirmaciju kroz reportaže te uvrštavanje

falkuše među najistaknutije brodove festivala. Ovi nastupi ujedno su predstavljali temelj za kasnije proširene i organizacijski kompleksnije nastupe Hrvatske na istom festivalu.

Kontinuitet međunarodne prisutnosti potvrđen je sudjelovanjem na manifestaciji *Regata Storica* u Veneciji 2005. i 2006. godine, u suradnji s *Ekomuzejem - Ecomuseo Batana* iz Rovinja. Nastup falkuše *Comeza-Lisboa* i batane *Fiamita* u okviru ove višestoljetne manifestacije omogućio je pozicioniranje hrvatskih tradicijskih plovila unutar šireg mediteranskog kulturnog prostora. Posebno je značajno da je falkuša 2006. godine bila jedini inozemni brod sudionik svečanog defilea, čime je dodatno potvrđena njezina prepoznatljivost i simbolička vrijednost.

Daljnji razvoj međunarodne prezentacije ostvaren je sudjelovanjem na festivalu *Les Tonnerres de Brest* 2012., kada je hrvatski nastup proširen uključivanjem tradicijskih plovila s područja Kvarnera i Istre u organizaciji Koordinacije Udruga za očuvanje i revitalizaciju pomorske ribarske i brodograđevne baštine Kvarnera i Istre. Na festivalu su predstavljene krčka pasara, lovranski guc, kvarnerski guc i rovinjska batana, te replika rapske lađe. Udruga *Ars halieutica* na festivalu je sudjelovala s falkušom. Time je prezentacija dobila izraženiji nacionalni karakter, nadilazeći raniji fokus na pojedinačne projekte. Uključivanje različitih regionalnih inicijativa doprinijelo je stvaranju integriranog modela predstavljanja hrvatske maritimne baštine, u kojem se povezuju različite lokalne tradicije i identiteti.

Sudjelovanje na festivalu *Landsstevnet* u Oslu 2014. godine [14] dodatno je proširilo geografski i kulturni kontekst prezentacije. Falkuša je tom prigodom predstavljena u okviru obilježavanja nacionalnog jubileja Kraljevine Norveške kao jedini predstavnik mediteranske tradicije među brojnim povijesnim brodovima iz sjeverne Europe. Time je potvrđena sposobnost hrvatske maritimne baštine da se ravnopravno uključi u različite europske kulturne okvire.

Posebnu simboličku dimenziju imalo je sudjelovanje na festivalu u galicijskom mjestu Cabo da Cruz 2015. godine, gdje je hrvatska prezentacija bila utemeljena na povijesnim vezama komiških ribara s područjem Costa da Morte. Time je ostvarena ne samo promocija tradicijskog plovila, već i reinterpretacija povijesnih migracija i gospodarskih veza, čime je hrvatska maritimna baština predstavljena kao aktivni sudionik europske pomorske povijesti.

Ovaj niz međunarodnih nastupa Kulturne ustanove *Ars Halieutica* u razdoblju od 2000. do 2015. godine pokazuje postupni razvoj od pojedinačnih prezentacija prema sve složenijem i sadržajno bogatijem modelu međunarodne promocije. Kroz različite geografske i kulturne kontekste, gajeta falkuša afirmirana je kao reprezentativni simbol hrvatske pomorske tradicije, dok su ostvareni kontakti i iskustva postavili temelje za kasnije koordinirane nacionalne nastupe.

4. Kulturna ustanova *Ars Halieutica* - Hrvatska na Atlantiku, Brest 2008.

Kulturna ustanova *Ars Halieutica* iz Komiže sudjelovala je 2008. godine na međunarodnom festivalu mora *Fête internationale de la mer et des marins* u Brestu, jednom od najvećih svjetskih okupljanja posvećenih pomorskoj tradiciji. [9] Ovaj nastup označio je prijelaz prema organiziranom i cjelovitom predstavljanju hrvatske maritimne baštine.

Republika Hrvatska nastupila je u statusu „posebno počašćenog gosta", uz sudjelovanje flote tradicijskih plovila s različitih dijelova naše obale. Hrvatsku povijesnu flotu činili su: neretvanska lađa i trupica (Metković), leut *Slobodna Dalmacija* (Split), gajeta falkuša *Comeza-Lisboa* (Komiža), mala falkuša *Molo* (Komiža), gajeta *Močiguzica* (Hvar), gajeta *Kurnatarica* (Murter), *Condura Croatica* (Zadar), batana *Fiamita* (Rovinj), guc *Pol oriha* (Vis).

Plovila su sudjelovala u zajedničkim plovidbama, paradama i susretima s posadama iz drugih zemalja, čime je dodatno potvrđena kvaliteta i raznolikost hrvatske tradicijske brodogradnje. Uz pomorski dio programa, organizirane su i popratne aktivnosti na kopnu, no najveći značaj ovog nastupa bio je u prezentaciji maritimne baštine na moru. [4] Time se, uz festivalske nastupe, postupno razvijaju i institucionalni modeli međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine.

5. Institucionalni i drugi modeli međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine

Za razliku od međunarodnih nastupa temeljenih na izravnom sudjelovanju tradicijskih plovila na festivalima, kakvi su bili projekti Kulturne ustanove *Ars Halieutica* i kasniji koordinirani nastupi u organizaciji Udruge *Cronaves*, na području Kvarnera i Istre razvijen je drugačiji model promocije maritimne baštine, usmjeren na institucionalnu suradnju i dugoročne razvojne projekte. Nositelj takvog pristupa bila je Koordinacija udruga za očuvanje i revitalizaciju pomorske, ribarske i brodograđevne baštine Kvarnera i Istre.

U tom kontekstu posebno se ističu projekti „Mala barka" (2010. - 2013.) i „Mala barka 2" (2016. - 2019.), realizirani kroz programe prekogranične suradnje između Hrvatske i Slovenije. Njihov je cilj bio očuvanje, valorizacija i promocija maritimne baštine kroz povezivanje lokalnih zajednica, muzeja, udruga i javnih institucija. Aktivnosti su obuhvaćale obnovu tradicijskih plovila, uspostavu interpretacijskih centara, edukativne programe te razvoj kulturno-turističkih ruta. Nastavak takvog pristupa ostvaren je kroz projekt „Arca Adriatica" (2019. - 2022.) [1], kojim je dodatno naglašena međunarodna dimenzija suradnje i integracija materijalne i nematerijalne baštine kroz edukaciju, izložbe i digitalne platforme, ali ovaj put između Hrvatske i Italije.

Paralelno s institucionalnim modelom, značajan doprinos međunarodnoj promociji ostvarila je i Udruga lađara Neretve, koja je kroz niz projekata afirmirala neretvansku lađu kao prepoznatljiv simbol lokalne i nacionalne pomorske tradicije. Među važnijim iskoracima ističe se prelazak kanala La Manche 2009. godine, kojim je tradicijsko riječno plovilo simbolički premješteno u širi europski pomorski kontekst. Slijedili su projekti međunarodnih plovidbi i predstavljanja, uključujući rutu od Metkovića do talijanskog Termolija te sudjelovanje na manifestaciji *Navalis* u Pragu [15], gdje je lađa predstavljena u srednjoeuropskom riječnom okruženju.

Kulminaciju takvih aktivnosti predstavlja promocija neretvanske lađe u New Yorku 2025. godine, čime je hrvatska maritimna baština promovirana i izvan europskog prostora. Time se neretvanska lađa profilira kao svojevrsni ambasador hrvatske pomorske tradicije, potvrđujući univerzalnu prepoznatljivost i atraktivnost tradicijskih plovila u globalnom kontekstu.

Slika 2. Lađa u New Yorku (autor fotografije: Krešimir Mađaroš)

U istom razdoblju razvijaju se i projekti koji kombiniraju festivalski i institucionalni pristup, poput sudjelovanja na festivalu *Navalis* u Pragu 2017. godine, u organizaciji Kulturne ustanove *Ars Halieutica*, agencije *Alternatura*, udruge *Palagruža* i grada Komiže. U okviru programa „Hrvatski dan na Vltavi“, hrvatska su tradicijska plovila predstavljena u riječnom urbanom prostoru, uz prateće kulturne, edukativne i gastronomske sadržaje, čime je dodatno proširen kontekst njihove interpretacije.

Sličan iskorak u kontinentalni i riječki prostor ostvaren je i sudjelovanjem udruge *Palagruža* na festivalu *Festival de Loire* u Orléansu 2023. i 2025. godine, jednom od najvećih europskih festivala riječnog pomorstva. Time je hrvatska maritimna baština predstavljena izvan svog primarnog morskog okruženja, potvrđujući svoju prilagodljivost i komunikacijsku vrijednost u različitim geografskim i kulturnim kontekstima.

Ovi različiti modeli - institucionalni projekti, pojedinačni pothvati i kombinirani festivalsko-edukativni nastupi, pokazuju kako se međunarodna promocija hrvatske maritimne baštine razvijala kroz više paralelnih pristupa. Njihova međusobna komplementarnost omogućila je širenje vidljivosti i jačanje međunarodne prepoznatljivosti, pri čemu se baština afirmira ne samo kao predmet prezentacije, već i kao aktivni čimbenik kulturne suradnje i identitetskog povezivanja u europskom i globalnom prostoru.

Istodobno s razvojem institucionalnih i projektnih modela, dolazi i do uspostave organiziranog i koordiniranog festivalskog nastupa, koji će se u punom opsegu afirmirati djelovanjem Udruge *Cronaves*.

6. Udruga *Cronaves*, *La Semaine du Golfe du Morbihan*, Vannes 2015. godine

Udruga za promicanje hrvatske maritimne baštine *Cronaves* osnovana je u lipnju 2014. godine, u vrijeme intenzivnih priprema za nastup Republike Hrvatske na jednom od najznačajnijih europskih maritimnih festivala - *La Semaine du Golfe du Morbihan*, održanom 2015. godine u francuskoj pokrajini Bretanji. [12] Inicijativa za hrvatsko sudjelovanje proizašla je iz prethodnih međunarodnih kontakata i iskustava ostvarenih na festivalima u Brestu.

Republika Hrvatska sudjelovala je na festivalu u statusu „posebno počašćenog gosta“, a organizaciju nastupa preuzela je novoosnovana Udruga *Cronaves* iz Splita. Time je nakon Bresta 2008. prvi put uspostavljen koordinirani i organizacijski cjelovit model međunarodne prezentacije hrvatske maritimne baštine.

Na moru se Hrvatska predstavila flotom od jedanaest tradicijskih plovila, koju su činili: leut *Slobodna Dalmacija* (Split), batana *Brioni* (Pula), *Condura Croatica* (Zadar), gajeta *Kurnatarica* (Murter), gajeta *Mala Matulića* (Pašman), gajetica *Salvija* (Murter), trupa (Komin), leut *Tomislav* (Vela Luka), leut *Borac* (Lumbarda), leut *Tolitar* (Vrboska), gajeta *Patriot* (Vrboska).

Sudjelovanjem u regatama i zajedničkim plovidbama unutar zaljeva Morbihan hrvatska je flota ostvarila visoku vidljivost te omogućila izravnu razmjenu iskustava s posadama iz drugih zemalja.

Festival *La Semaine du Golfe du Morbihan* okuplja velik broj tradicijskih plovila i sudionika te predstavlja jednu od ključnih europskih platformi za prezentaciju maritimne

baštine. Hrvatski nastup privukao je značajnu pozornost posjetitelja i organizatora, čime je dodatno učvršćen međunarodni položaj hrvatske maritimne baštine.

Uz pomorski dio programa organizirane su i popratne aktivnosti na kopnu, no središnji značaj ovog nastupa bio je u integriranom predstavljanju tradicijskih plovila i pomorskih znanja.

Ovaj projekt predstavlja prvu veliku i organizacijski kompleksnu međunarodnu prezentaciju u izvedbi Udruge *Cronaves* te označava početak sustavnog i koordiniranog pristupa promociji hrvatske maritimne baštine u inozemstvu.

Slika 3. Hrvatski šator na festivalu „La Semaine du Golfe du Morbihan“ (autor fotografije: Boško Lučev)

7. Udruga *Cronaves* - razvoj atlantskih projekata od 2016. do 2023. godine

Kontinuitet i razvoj međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine u organizaciji Udruge *Cronaves* posebno su vidljivi kroz niz projekata realiziranih na atlantskom prostoru, prvenstveno u Francuskoj, gdje su festivali u Brestu i zaljevu Morbihan postali ključne platforme za predstavljanje hrvatske pomorske tradicije.

Sudjelovanje Republike Hrvatske na svjetskom festivalu mora i mornara *Fêtes maritimes internationales Brest 2016.* [10], realizirano kroz projekt „Hrvatska na Atlantiku 2“, predstavljalo je nastavak ranije uspostavljenog kontinuiteta nastupa na ovom prestižnom događanju. Hrvatska se tom prigodom predstavila u okviru Mediteranskog maritimnog sela, gdje je organiziran „Hrvatski maritimni muzej“ kao središnje mjesto prezentacije. Program je uključivao stručna predavanja, izložbe fotografija i maketa tradicijskih brodova te promotivne aktivnosti usmjerene na povezivanje kulturne baštine i turističke ponude. Ovaj je nastup dodatno učvrstio međunarodne kontakte i otvorio prostor za nova sudjelovanja na vodećim europskim festivalima.

Na toj osnovi razvijen je niz projekata na festivalu *La Semaine du Golfe du Morbihan* u Vannesu, gdje je Hrvatska kroz više uzastopnih nastupa postupno prelazila iz uloge sudionika u status prepoznatog i ravnopravnog partnera. Već 2017. godine, kroz projekt „Hrvatska - domovina mora“, hrvatska je prezentacija bila sadržajno strukturirana

kao cjelovit spoj muzeoloških, edukativnih i promotivnih aktivnosti. Program je uključivao izložbe, radionice tradicijske brodogradnje i stručna predavanja, čime je naglašena interpretacijska i obrazovna dimenzija baštine.

Daljnji razvoj vidljiv je u projektu „Hrvatska - tamo gdje jarboli pišu priče", realiziranom 2019. godine, kada je hrvatski nastup dodatno proširen uključivanjem vlastitih festivalskih inicijativa, poput festivala *Dani u vali*. Time je Hrvatska prvi put predstavila i vlastiti model maritimnog festivala kao dio europske mreže, čime je ostvarila iskorak iz okvira isključive prezentacije prema aktivnom sudjelovanju u oblikovanju međunarodne festivalske scene.

Najnoviji nastup u ovom nizu ostvaren je 2023. godine pod nazivom „Hrvatska u Morbihanu" [13], čime je potvrđen kontinuitet i stabilnost hrvatske prisutnosti na ovom festivalu.

Ovaj niz projekata jasno pokazuje razvojni put hrvatske prezentacije na atlantskim maritimnim manifestacijama - od inicijalnog predstavljanja i uspostavljanja vidljivosti, prema sadržajno složenim i strateški oblikovanim nastupima. Integracijom kulturnih, edukativnih i promotivnih elemenata te kontinuiranim sudjelovanjem na istim platformama, hrvatska maritimna baština afirmirala se kao stabilan i prepoznatljiv dio europske maritimne kulturne scene. Uz kontinuirano djelovanje na atlantskom prostoru, projekti Udruge *Cronaves* istodobno se razvijaju i u mediteranskom kontekstu, osobito kroz sudjelovanja na festivalu *Escale à Sète*.

8. Udruga *Cronaves* - festival *Escale à Sète*, Sète 2018. godine

Sudjelovanje Republike Hrvatske na festivalu *Escale à Sète* 2018. godine predstavlja nastavak međunarodne afirmacije hrvatske maritimne baštine u mediteranskom prostoru te potvrdu njezine sve izraženije prisutnosti na relevantnim europskim maritimnim manifestacijama. [5] Na moru se Hrvatska predstavila flotom tradicijskih plovila iz različitih regija: neretvanska lađa i trupica (Opuzen), lošinjska pasara *Primavera* (Mali Lošinj), kvarnerski guc *MD 551* (Mošćenička Draga), *Condura Croatica* (Zadar), sandula i gundula (Komiža).

Posebna vrijednost ovog nastupa bila je činjenica da su plovila aktivno sudjelovala u festivalskom programu na moru, čime je hrvatska maritimna baština predstavljena kroz izvorno iskustvo plovidbe, a ne samo kao statična izložbena forma. Na taj način naglašena je neprekinuta veza između tradicijskog znanja i vještine brodogradnje i svakodnevnog života uz more.

Uz pomorski dio programa organizirane su i popratne aktivnosti na kopnu, no naglasak je bio na integriranom predstavljanju tradicijskih plovila i pomorskih znanja te na zajedničkom nastupu više hrvatskih udruga i institucija. Ovim nastupom uspostavljen je model koji će se u sljedećim izdanjima festivala dodatno razvijati i sadržajno nadograđivati.

9. Udruga *Cronaves* - festival *Escale à Sète* 2022. i 2024. godine

Kontinuitet međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine u mediteranskom prostoru potvrđen je kroz sudjelovanja Udruge *Cronaves* na festivalu *Escale à Sète* i narednih godina. Na festivalu 2022. godine Hrvatska se predstavila kroz projekt „Hrvatsko more i drveni brodovi“, pri čemu je naglasak stavljen na integraciju različitih segmenata maritimne baštine - od tradicijskih plovila i brodogradnje, do gastronomije i kulturnih običaja. Na moru su predstavljena tradicijska plovila iz različitih lokalnih sredina, dok je na kopnu organizirano „Hrvatsko selo“ s edukativnim i prezentacijskim programima. Time je nastavljen model integriranog nastupa razvijen na prethodnim međunarodnim festivalima, uz dodatno naglašenu koordinaciju i sadržajnu usmjerenost.

Slika 4. Escale à Sète 2022. - parada sudionika (autorica fotografije: Andrina Luić)

Daljnji razvoj ostvaren je nastupom 2024. godine kroz projekt „Hrvatska - domovina mora“, kojim je dodatno potvrđena prepoznatljivost hrvatske maritimne baštine u mediteranskom kontekstu. Program je bio usmjeren na povezivanje kulturnih, edukativnih i turističkih sadržaja, uz aktivno uključivanje različitih institucija i udruga. Hrvatski nastup obuhvatio je plovidbene, izložbene i interaktivne aktivnosti, čime je posjetiteljima omogućeno cjelovito iskustvo maritimne tradicije.

Sudjelovanja na festivalu *Escale à Sète* 2022. i 2024. godine [6, 7] potvrđuju stabilnu prisutnost Hrvatske na mediteranskoj maritimnoj sceni te pokazuju kako se razvijeni model integriranog predstavljanja uspješno primjenjuje u različitim geografskim i kulturnim kontekstima. Time se hrvatska maritimna baština afirmira kao prepoznatljiv i relevantan dio europske pomorske kulture, uz istodobno jačanje međunarodne suradnje i promocije nacionalnog identiteta.

10. Udruga *Cronaves* - Treća međunarodna konferencija UN-a o zaštiti oceana (UNOC3), projekt Plavetnilo Hrvatske, Nica 2025.

U sklopu Treće međunarodne konferencije Ujedinjenih naroda o zaštiti oceana (UNOC3) [16], održane početkom lipnja 2025. godine u Nici, Republika Hrvatska predstavila se projektom „Plavetnilo Hrvatske - promicanje očuvanja hrvatske maritimne baštine i Jadranskog mora kao održivog morskog ekosustava“. Hrvatski nastup organizirala je Udruga *Cronaves* u suradnji s Udrugom *Molaj Cimu* i Sportskim ribolovnim društvom *Mandrać - Tivoli* iz Pule.

Ovaj projekt predstavljao je specifičan iskorak u odnosu na prethodne nastupe, budući da se promocija hrvatske maritimne baštine po prvi put odvijala isključivo na moru, odnosno na brodu i u njegovu neposrednom okruženju, bez klasičnog izložbenog prostora na kopnu. Takav pristup pokazao se izazovnim, ali i izrazito učinkovitim u stvaranju izvornog i neposrednog iskustva baštine.

Središnji element hrvatskog predstavljanja tako je bio tradicijski jedrenjak *Tartana* iz Pule, star gotovo jedno stoljeće, koji se među brojnim velikim jedrenjacima i modernim plovilima izdvojio svojom izvornošću. Tijekom trajanja konferencije njegova je paluba funkcionirala kao živa interpretacijska platforma na kojoj su članovi posade demonstrirali različite vještine - od vezivanja konopa i sušenja ribarskih mreža, do jedrenja latinskim i oglavnim jedrom te pokazivanja osnovnih tehnika tradicijskog ribolova. Time je maritimna baština predstavljena kroz neposredno iskustvo i praktično znanje, a ne samo kroz izložbene ili narativne forme.

U pratećem dijelu programa konferencije održana su i stručna predavanja u prostoru Palais des Expositions, gdje su Plamenko Bavčević i prof. dr. sc. Stjepan Lapenda predstavili ulogu hrvatske maritimne baštine i tradicijskih znanja u kontekstu suvremenih izazova poput klimatskih promjena, onečišćenja mora i održivog ribarstva. Time je hrvatski nastup dodatno povezao kulturnu baštinu s aktualnim globalnim temama zaštite morskih ekosustava.

Ovakav koncept predstavljanja, temeljen na neposrednom iskustvu, simbolici i održivosti, pokazuje daljnji razvoj modela međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine, pri čemu se ona sve jasnije povezuje s globalnim temama zaštite mora i okoliša. Vrhunac događanja bio je 8. lipnja, na Svjetski dan oceana, kada je *Tartana* sudjelovala u velikoj pomorskoj paradi zajedno s više od stotinu tradicijskih brodova.

Slika 5. UNOC-3, Nica 2025. - prof. dr. sc. Stjepan Lapenda i Plamenko Bavčević - predstavljanje hrvatske maritimne baštine (autor fotografije: Boško Lučev)

11. Udruga *Cronaves* - međunarodne izložbe fotografija kao oblik promocije maritimne baštine

Uz sudjelovanje na međunarodnim festivalima, Udruga *Cronaves* realizirala je i niz samostalnih izložbi fotografija s temom hrvatske maritimne baštine, koje su održane u europskim gradovima: Ljubljana (2023.), Trst (2023.), Berlin (2024.), Gdanjsk (2025.) i Bruxelles (2025.). Sve izložbe realizirane su u suradnji i uz potporu Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, čime je dodatno naglašena njihova uloga u području kulturne diplomacije i međunarodne promocije.

Autori izložbi, članovi Udruge *Cronaves* - Boško Lučev, Andrina Luić i Vislav Torre - svojim su radovima dodatno pridonijeli vizualnoj interpretaciji i međunarodnoj promociji hrvatske maritimne baštine. Uz njih, na izložbi je sudjelovala i istaknuta hrvatska fotografkinja Dubravka Pajk, koja svojim dugogodišnjim praćenjem regata i života uz more dodatno obogaćuje dokumentarni i umjetnički prikaz maritimne kulture.

Ove izložbe predstavljaju važan segment međunarodne promocije koji nadopunjuje festivalske nastupe, omogućujući kontinuiranu prisutnost hrvatske maritimne baštine u europskom kulturnom prostoru i izvan vremenski ograničenih manifestacija.

Slika 6. Članovi hrvatske delegacije na otvorenju izložbe „Hrvatska - tamo gdje jedra pričaju priče“, Ljubljana 2023. Izvor: arhiv Udruge Cronaves

12. Zaključak

Promocija hrvatske maritimne baštine u razdoblju od 1998. do 2025. godine pokazuje razvoj od pojedinačnih inicijativa do sustavno oblikovanog i međunarodno prepoznatog modela djelovanja. Početni iskorak ostvaren je projektom gajete falkuše i nastupom na Svjetskoj izložbi *EXPO '98*, nakon čega slijedi kontinuirano sudjelovanje na vodećim europskim maritimnim festivalima.

Osnivanjem udruge *Cronaves* 2014. godine razvija se organiziran i strateški pristup međunarodnoj promociji, temeljen na integraciji tradicijskih plovila, kulturnih i edukativnih sadržaja te suradnji različitih institucija i zajednica.

Važan element ovog rada je činjenica da se veliki dio prikazanih aktivnosti temelji na neposrednom iskustvu autora u njihovoj organizaciji i provedbi. Takva pozicija omogućila je detaljan uvid u procese, izazove i modele djelovanja, ali istovremeno zahtijeva i kritički odmak u interpretaciji. Upravo kombinacija praktičnog iskustva i

analitičkog pristupa omogućila je jasnije sagledavanje razvoja i rezultata međunarodne promocije hrvatske maritimne baštine. Analiza pokazuje njegove ključne značajke: prilagodljivost različitim prostorima, naglasak na iskustvenom pristupu, povezivanje baštine s turizmom i kulturnom diplomacijom te sve izraženiju povezanost s temama održivosti i zaštite mora.

Zaključno, hrvatska maritimna baština u promatranom je razdoblju postala stabilan i relevantan sudionik međunarodne maritimne scene, a daljnji razvoj temelji se na jačanju institucionalne potpore, internacionalizaciji i povezivanju s globalnim inicijativama zaštite mora.

Literatura

1. Arca Adriatica. (2019. - 2022.) Projekt očuvanja i valorizacije jadranske pomorske baštine. Dostupno na: https://www.italy-croatia.eu/web/arca-adriatica (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
2. Ars Halieutica. (1998. - 2004.) Službena izvješća i arhivska dokumentacija o međunarodnim nastupima.
3. Božanić, J. (2017) *Adriatic Halieutikon: Gajeta Falkuša - Heritage for the Future*. Zagreb: AGM.
4. Chasse-Marée (2008) Posebno izdanje o festivalu Brest i hrvatskoj maritimnoj baštini.
5. *Escale à Sète* (2018) Službeni program, katalog i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
6. *Escale à Sète* (2022) Službeni program i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
7. *Escale à Sète* (2024) Službeni program i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
8. *EXPO '98 Lisboa* (1998) Official Catalogue. Lisboa.
9. Festival Brest (2008) Službeni program, katalog i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
10. Festival Brest. (2016) Službeni program, katalog i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
11. *Fête internationale de la mer et des marins*, Brest (2000, 2004) Službeni program, katalog i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
12. *La Semaine du Golfe du Morbihan* (2015) Službeni program, katalog i mrežne stranice festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
13. *La Semaine du Golfe du Morbihan* (2023) Službeni program i arhiva festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
14. *Landsstevnet* Oslo (2014) Službeni program i arhiva festivala. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).
15. Osobna arhiva autora. (1998. - 2025.) Dokumentacija, fotografije i vlastita terenska istraživanja.
16. United Nations. (2025) *Third United Nations Ocean Conference (UNOC3), Nice - Official Programme and Materials*. (pristupljeno: 18. ožujka 2026.).

ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Plamenko Bavčević
E-mail: cronaves@cronaves.com
Cronaves – Association for the Promotion of Croatian Maritime Heritage

Promotion of Croatian Maritime Heritage Abroad (1998 – 2025)

Abstract

This paper examines the development of models for promoting Croatian maritime heritage abroad between 1998 and 2025, with particular emphasis on the role of traditional vessels as bearers of cultural identity. The beginning of systematic international promotion is associated with the restoration of the *gajeta falkuša* from Komiža and its presentation at the EXPO 1998 World Exhibition in Lisbon. This was followed by a continuous series of appearances at major international maritime events, including the Festival of the Sea and Sailors in Brest and the *Regata Storica* in Venice. The paper traces the transition from individual presentations to a more comprehensive and strategically coordinated international presence of Croatia, particularly through participation in events such as Brest 2008, *La Semaine du Golfe du Morbihan* in 2015, and *Escale à Sète* in 2018, where Croatia participated as a specially honoured guest. Based on a chronological analysis of key events and participants, the paper highlights the significance of these activities not only for the preservation and revitalization of traditional shipbuilding and maritime customs, but also for strengthening Croatia's visibility and recognition as an active participant in the international maritime heritage community. The paper concludes that an integrated approach combining cultural, tourism-related, and identity-building elements provides an effective model for the contemporary promotion of maritime heritage.

Keywords: *falkuša*, *Cronaves*, *tartana*, *batana*, lateen sail, Croatian maritime heritage